

Monumentnummer*: 531250

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 september 2012
Kadaster deel/nr 82704/100

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Houten	Houten	Utrecht

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Houten	D			469
Houten	D			376

Omschrijving**

Cluster 49.

Waarnemingsposten.

Inleiding

BETONNEN WAARNEMINGSPOST (1) en (2) als toegevoegd onderdeel van een in 1878-1881 gebouwd, met aardwerken versterkt fort ter afsluiting en verdediging van de Houtense Vlakte, een hooggelegen gebied dat niet inundeerbaar was. Tevens bestreek het fort de spoorlijn Utrecht-Den Bosch. Een van de belangrijke functies bij militaire operaties of werken was die van het waarnemen van eventuele (vijandelijke) bewegingen of acties. Hiertoe werden van oudsher uitkijkposten ingericht, waarbij een hoge of vooruitgeschoven positie, al dan niet verdekt of gedekt, favoriet was. Natuurlijke hoogten, allerlei torens, luchtballonnen en vliegtuigen zijn veelvuldig als zodanig gebruikt. Gedekte waarnemingsposten zijn in verschillende vormen toegepast, waarbij aarde en hout en uiteindelijk ijzer, steen en (gewapend) beton het meest betrouwbaar waren. Dit laatste materiaal is onder meer toegepast op het Fort bij 't Hemeltje, waar tijdens de Eerste Wereldoorlog met dit toen nog nieuwe materiaal is geëxperimenteerd. Er zijn twee waarnemingsposten bewaard, waarvan er één incompleet is; ze werden beschouwd als 'scherfvrije' ruimten. Gewapend beton is later op grote schaal toegepast en vaak ook als geïntegreerd onderdeel in de werken opgenomen.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Een BETONNEN WAARNEMINGSPOST (1), als pendant van een identiek, maar incompleet exemplaar gelegen op de fronthoekpunt van het onderhoudspad van het fort. Het hier toegepaste type bestaat uit ronde, betonnen rioolbuis (civiele productie) met een doorsnede van 1,00 m en een dikte van ca. 10 cm, afgedekt met een losse, ronde plaat van gewapend beton met een doorsnede van ca. 1,50 m en een dikte van maximaal 20 cm, met daarin een zich horizontaal uitstreckende kijkspleet met een hoek van 180°. De toegang, zonder afsluiting, bestaat uit een mangat aan de bovenzijde van de waarnemingspost. De waarnemingsposten waren in de oorspronkelijke opzet geïntegreerd in loopgraven en zijn zeldzaam voorkomende exemplaren van dit type.

Omschrijving

Een BETONNEN WAARNEMINGSPOST (2), als pendant van een identiek exemplaar gelegen op de fronthoekpunt van het onderhoudspad van het fort. Het hier toegepaste type bestaat uit ronde, betonnen rioolbuis (civiele productie) met een doorsnede van 1,00 m en een dikte van ca. 10 cm, afgedekt met een losse, ronde plaat van gewapend beton met een doorsnede van ca. 1,50 m en een dikte van maximaal 20 cm, met daarin een zich horizontaal uitstreckende kijkspleet met een hoek van 180°. De toegang, zonder afsluiting, bestaat uit een mangat aan de bovenzijde van de waarnemingspost. Het exemplaar is incompleet. De waarnemingsposten waren in de oorspronkelijke opzet geïntegreerd in loopgraven en zijn zeldzaam voorkomende exemplaren van dit type.

Waardering

De BETONNEN WAARNEMINGSPOSTEN zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Krijgshistorische waarden als onderdeel van een aaneengesloten militaire verdedigingslinie tussen de voormalige Zuiderzee en de Biesbosch. Deze bestond hoofdzakelijk uit een samenhangend systeem van inundatievelden en bijbehorende inundatiemiddelen en van schootsvelden. Dit systeem werd aangevuld met diverse, uit verschillende perioden daterende typen gebouwde of aangelegde (verdedigings)werken die dienden tot of bijdroegen aan afsluiting van niet te inunderen terreinen of andere accessen.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: - het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), - de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw) - het systeem van 'levende' veldversterking (20ste eeuw)

Het betreft hier een zeldzaam voorbeeld van een (gewapend) betonnen waarnemingspost uit de eerste helft van de 20ste eeuw, die tevens als betonexperiment heeft gediend.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is zeldzaam - ook doordat één van de beide bestaande exemplaren incompleet is - omdat het een schaars overgebleven voorbeeld is van betonexperimenten vanuit de civiele productie, die voor eventuele seriematige, militaire toepassing van dit type prefab weermiddelen in aanmerking kwamen.

* Het onderdeel is tamelijk gaaf bewaard, terwijl het zich door situering en functie goed laat herkennen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie